Archive of SID

بررسی یافته های سی تی اسکن مغز در کودکان مبتلا به سردرد مزمن و راجعه در شهر کاشان درسال۱۳۷۵

احمدطالبیان (M.D.) * ماندانا کوهنوردا صلي (M.D.) **
سیدعبدالرضا طبسي (M.D.) ***

چکیده

سابقه و هدف : نظر به این که سردرد یکی از مشکلات شایع در کودکان و نوجوانان بوده ولی در درصد کمی از موارد ناشی از یک ضایعه تهدید کننده داخل مغزی است و با توجه به این که در درصد بالایی از این کودکان سی تی اسکن مغز با صرف هزینه بالایی انجام می شود، در این مطالعه یافته های موجود در سی تی اسکن در کودکان با سردرد مزمن و راجعه مورد بررسی قرار گرفت.

مواد و روش ها : این تحقیق بر روی ۳۰۰ کودک بین ۵-۱۵ سال با سردرد مزمن و مکرر، مراجعه کننده به درمانگاه های اعصاب ، اطفال و مطب محققین در سال ۱۳۷۵ در شهر کاشان صورت گرفت. از تمامی کودکان بعد از گرفتن شرح حال دقیق و انجام معاینه فیزیکی و عصبی، سی تی اسکن مغز به عمل آمد. اطلاعات مربوطه در پرسشنامه های مخصوص درج شده، سپس این اطلاعات استخراج و مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

نتایج : از بیماران موردمطالعه ۵۳/۳ درصد دختر و٤٦/٧ درصد پسر و میانگین سنی آنها ۲/۸۵ ± ۱۰/۳ بود. شایع ترین نوع سردرد در آنها میگرن با فراوانی ٤٥/٣ درصد بود. سی تی اسکن مغز در ۲۹٤ نفر (۹۸درصد) از بیماران طبیعی بود و تنها در٦ مورد(۲درصد) یافته های غیرطبیعی وجود داشت. همه بیماران با معاینه عصبی غیرطبیعی، سی تی اسکن غیر طبیعی داشتند (Sensitivity =٪۱۰۰) و درهمه بیماران با معاینه عصبی طبیعی، سی تی اسکن هم طبیعی بود (Specificity =٪۱۰۰) یعنی توافق یافته های فیزیکی و سی تی اسکن ۱۰۰ درصد بود.

استنتاج : انجام سی تی اسکن مغز در تمامی کودکان با سردرد مزمن و راجعه لازم نیست و تنها در موارد دارای یافته مثبت در معاینه فیزیکی یا عصبی، انجام این روش تشخیصی توصیه می شود.

واژه های کلیدي : سردرد، میگرن، سی تی اسکن

مقدمه

سردردیکی ازمشکلات شایع درکودکان ونوجوانان است، به طوری که N.H.I.S.[1] شیوع مواردشدید و مکرر آن را درکودکان زیر۱۸ سال۲۵/۳ درهزارنفرذکرکرده است. این شیوع درکودکان زیر۱۰ سال ۹/۹ در هزار و

1. National Health Interview Survey

* فوق تخصص مغز و اعصاب کودکان- استادیار دانشگاه علوم پزشکی کاشان
** متخصص کودکان- دانشگاه علوم پزشکی کاشان
✉ کاشان: دانشگاه علوم پزشکی
*** متخصص مغز و اعصاب- استادیار دانشگاه علوم پزشکی تهران

www.SID.ir
[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-13]

Archive of SID

در ۱۰-۱۷ سالگی۴۵/۸ درهزاربیان شده است(۱). دریک مطالعه، ۵۵ درصد کودکان تا سن ۱۵ سالگی تجربه ای از سردرد داشته اندکه در۶/۸ درصد سردرد راجعه و در۳/۹ درصد، حملات سردرد میگرنی داشته اند(۲).

در یک مطالعه دیگر، تا سن ۱۵ سالگی ۵ درصد از نوجانان میگرن و۱۶درصدسردردهای مکررغیرمیگرنی داشته اند(۳). سردرد دارای انواع مختلفی است که شایع ترین آنها سردردهای میگرنی و عصبی- تنشی (Tension headache) است. درصدی از موارد سردرد ناشی ازضایعات تهدید کننده ازجمله تومورهای داخل مغزی است که تشخیص سریع و درمان مناسب آنها حایز اهمیت است(۳). مهمترین وسیله جهت دستیابی به تشخیص علت سردرد،گرفتن شرح حال دقیق و اقدامات پاراکلینیک می باشد(٤). یکی از روش های تشخیصی در کودکان با سردرد، تصویربرداری مغز از جمله سی تی اسکن است. باتوجه‌به این‌که مطالعات انجام‌شده پیرامون یافته های سی تی اسکن مغز در بیماران با سردرد اکثراً در بالغین بوده ونتایج روشنی در اطفال به دست نمی‌دهد (۵)، به علاوه اضطراب و نگرانی والدین و در دسترس بودن امکان انجام سی تی اسکن باعث شده که در اکثر کودکان با سردرد مبادرت به انجام این مطالعه تشخیصی شودکه باعث صرف هزینه بالایی می شود. این مطالعه روی کودکان ونوجوانان با سردرد مزمن و راجعه به منظورتعیین یافته های سی تی اسکن دربیماران مذکور انجام گرفت.

مواد و روش ها

این تحقیق یک مطالعه توصیفی است که بر روی تعداد ۳۰۰ کودک بین ۵- ۱۵ سال با سردرد مزمن و مکرر مراجعه کننده به مطب یا درمانگاه های کودکان و اعصاب در شهرستان کاشان طی سال ۱۳۷۵ صورت گرفت. منظور از سردرد مزمن، سردردی است که بیشتر از ۲-۳ هفته طول کشیده و سردرد راجعه، عبارت است از حملات مکرر سردرد که در فواصل بین آنها علامتی وجود نداشته باشد.

ازتمامی‌بیماران‌شرح حال دقیق پیرامون ویژگی‌های سردرد (محل، شدت، مدت، زمان بروز، و نوع درد)، علایم اخطاردهنده،عوامل مستعد کننده و تخفیف دهنده سردرد، و همچنین شرح حال فامیلی مثبت از سردرد، توسط پزشک متخصص اعصاب وفوق تخصص اعصاب کودکان گرفته شد. سپس از همه بیماران معاینه فیزیکی و عصبی توسط افراد مذکور به عمل آمد و موارد با سردرد ناشی از مشکلات خارج جمجمه مثل سینوزیت، اختلالات چشمی وغیره با توجه به شرح حال و معاینه فیزیکی از مطالعه خارج و اطلاعات حاصل از شرح حال و معاینه سایر بیماران در پرسشنامه های خاصی که بدین منظور تهیه شده بود، درج گردید. از بیماران مورد مطالعه سی تی اسکن مغز انجام و یافته های موجود در سی تی اسکن با توجه خاص به وجودتوده داخل مغزی یا هیدروسفالی درپرسشنامه ثبت گردید. اطلاعات موجود در پرسشنامه ها استخراج و از طریق شاخص‌های توصیف وشاخص های مرکزی موردتجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

نتایج

از ۳۰۰ بیمار مورد مطالعه، ۱۶۰ نفر دختر (۵۳/۳درصد) و ۱۴۰ نفر پسر (٤٦/۷درصد) بودند. از نظر سنی در کودکان ۱۲-۱۳ سال بیشترین فراوانی موجود و میانگین سنی بیماران ۲/۸۵ ± ۱۰/۳ بود.

شایع ترین نوع سردرد در این مطالعه میگرن با فراوانی ٤۵/۳ درصد و در مراحل بعد سردرد میگرن- عصبی با فراوانی ۲٦ درصد بود(جدول شماره ۱).

www.SID.ir
[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-13]

Archive of SID

جدول شمارۀ۱: توزیع فراوانی انواع سردرد برحسب جنس در کودکان مراجعه کننده با سردرد مزمن و راجعه در شهرکاشان در سال ۱۳۷۵

جنس / نوع سردرد	دختر	پسر	جمع
	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)
میگرن	۸٤ (۲۸)	۵۲ (۱۷/۳)	۱۳٦ (٤۵/۳)
عصبی	۲۱ (۷)	۳۹ (۱۳)	٦۰ (۲۰)
میگرن- عصبی	٤٤ (۱٤/٦)	۳٤ (۱۱/۳)	۷۸ (۲٦)
بعد از ضربه	– –	– –	– –
سایر انواع	۳ (۱)	۷ (۲/۳)	۱۰ (۳/۳)
نامعلوم	۸ (۲/٦)	۸ (۲/٦)	۱٦ (۵/۳)
جمع	۱٦۰ (۵۳/۳)	۱٤۰ (٤٦/۷)	۳۰۰ (۱۰۰)

از بیماران مورد مطالعه، ۲۹٤ نفر (۹۸درصد) معاینه فیزیکی و عصبی طبیعی داشتند و یافته های غیر طبیعی شامل نقص عصبی یا اشکال فوندوسکوپی فقط در ۲درصد بیماران یافت شد.

در ۹۸ درصد کودکان سی تی اسکن طبیعی و در ۲ درصد یعنی ٦ نفر غیرطبیعی و شایع ترین یافته غیر طبیعی تومور مغزی بود(جدول شماره۲).

جدول شمارۀ۲: توزیع فراوانی یافته های سی تی اسکن برحسب جنس در کودکان مراجعه کننده با سردرد مزمن در شهر کاشان در سال ۱۳۷۵

یافته های سی تی اسکن / جنس	دختر	پسر	جمع
	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)
طبیعی	۱۵۹ (۵۳)	۱۳۵ (٤۵)	۲۹٤ (۹۸)
هیدروسفالی	– –	۱ (۰/۳)	۱ (۰/۳)
توده مغزی	۱ (۰/۳)	۳ (۱)	٤ (۱/۳)
سایر موراد	– –	۱ (۰/۳)	۱ (۰/۳)
جمع	۱٦۰ (۵۳/۳)	۱٤۰ (٤٦/۷)	۳۰۰ (۱۰۰)

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-13]

www.SID.ir

Archive of SID

تمامی بیماران با یافته های مثبت در معاینه عصبی، سی تی اسکن غیرطبیعی داشتند،یعنی حساسیت ۱۰۰درصد بود و کل افراد با معاینه عصبی، طبیعی سی تی اسکن طبیعی داشتند و آزمون ویژگی ۱۰۰ درصد داشت. توافق یافته های فیزیکی و سی تی اسکن، ۱۰۰ درصد به دست آمد(جدول شماره۳).

جدول شمارۀ۳: توزیع کودکان مبتلا به سردرد مزمن برحسب یافته های عصبی و سی تی اسکن در شهر کاشان در سال ۱۳۷۵

یافته های معاینه عصبی / یافته های سی تی اسکن	مثبت	منفی	جمع
	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)
مثبت	٦ (۲)	– –	٦ (۲)
منفی	– –	۲۹٤ (۹۸)	۲۹٤ (۹۸)
جمع	٦ (۲)	۲۹٤ (۹۸)	۳۰۰ (۱۰۰)

بحث

در این مطالعه، فراوانی سردرد در دختران اندکی بیشتر از پسران بود.براساس مطالعه استوارت و همکاران (Stewart et al.) ، ٥٤ درصد پسران و ٧٤ درصد دختران بین سن ۱۲-۱۷ سال حداقل یک حمله سردرد در ماه اخیر داشته اند. ۵ درصد پسران و ۱۰ درصد دختران در این گروه سنی سردرد مکرر داشته اند(۲). در جای دیگر شیوع سردرد میگرنی بعد از ۱۰ سالگی در دختران بیشتر از پسران بوده است(٦) که با نتیجه به دست آمده از مطالعه ما مشابه است. در مطالعه مورتیمر و همکاران (Mortimer et al.) در کودکان ۳-۵ سال شیوع سردرد درپسران بیشتراز دختران بوده است(۷) که با نتیجه مطالعه ما موافقت ندارد. این مطلب می تواند ناشی از اختلاف سنی گروه های مورد مطالعه باشد.

در این مطالعه، سردرد در کودکان بالاتر از ۱۰ سال شایعتر وحداکثرفراوانی بین۱۲-۱۳ سالگی بود. درمطالعه Mortimer شیوع سردرد ازسن۲-۱۱سالگی افزایش داشت (۷) و در مطالعه سیلانپا و همکاران (Sillanpaa et al.) ، سردرد در کودکان از سن قبل از مدرسه تا نوجوانی به سرعت افزایش داشته(۸) که با نتایج به دست آمده از مطالعه ما هماهنگی دارد.

در مطالعه حاضر، شایع ترین نوع سردرد، میگرن و شامل ٤٥/۳ درصد از موارد بود. در یک مطالعه که در آمریکا بر روی کودکان مراجعه‌کننده با سردرد مزمن در محدوده سنی ۳-۱۳ سال به مدت ۲ سال صورت گرفت، ۵۲ درصد بیماران سردرد میگرن و ۲۱ درصد سردرد عصبی- تنشی داشتند(٥). درکتاب های مرجع نیز شایع ترین نوع سردرد در کودکان میگرن ذکر شده است(۹) که با نتیجه به دست آمده از مطالعه ما مطابقت دارد.

در این مطالعه، ٦ نفر (۲ درصد) از بیماران با سردرد مزمن و راجعه سی تی اسکن غیر طبیعی داشتند که در هر٦ مورد معاینه عصبی هم غیر طبیعی بود. در ۹۸ درصد بیماران با معاینه فیزیکی طبیعی سی تی اسکن یافته غیرطبیعی نشان نداد. مایتال و همکاران (Maytal et al.) درسال ۱۹۹٤ درکالیفرنیا مطالعه ای را روی ۱۳۳ کودک با سردرد مزمن انجام دادند و از آنها سی تی اسکن و در بعضی موارد MRI به عمل آوردند که در ۳ درصد از

www.SID.ir
[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-13]

Archive of SID

آنها یافته غیر طبیعی وجود داشت(۵). بالا بودن مختصر درصد به دست آمده در این مطالعه نسبت به مطالعه ما می تواند به علت انجام MRI در بعضی از بیماران باشد که دقت عمل بیشتری نسبت به سی تی اسکن در نشان دادن ضایعات مغزی دارد. در یک مطالعه دیگر که روی ۸۹۷ بیمار با سردرد میگرنی صورت گرفت، ۰/۳درصد موارد تومور و۰/۱ درصد مالفورماسیون عروقی داشتند و در بیماران با سر درد نامشخص، ۲/٤ درصد موارد سی تی اسکن غیر طبیعی داشتند(۱۰) که با نتیجه به دست آمده از مطالعه ما هماهنگی دارد.

نتیجه گیری

با توجه به این که تعداد کمی از کودکان با سردرد مزمن سی تی اسکن غیر طبیعی داشتند و در همه این موارد معاینه عصبی نیز غیر طبیعی بود لذا با توجه به هزینه بالا، انجام سی تی اسکن مغز به طور معمول در همه کودکان با سردرد مزمن و مکرر لازم نبود و توصیه می شود فقط در موارد دارای معاینه عصبی غیر طبیعی، این روش تشخیصی به کار رود.

فهرست منابع

1. Newackeck PW, Taylor WR. Childhood chronic illness: prevalence, severity and impact. ***Am. J. Public. Health.*** 1992; 82: 29-434.
2. Linet MS, Stewart WF, et al. An Epidemiologic study of among adolescents and young adult. ***JAMA.*** 989;261:2211-6.
3. Rothner DA. A headache in adolescents diagnosis and management. ***Medical Clinic of North America.*** 1991; 75(3): 653-9.
4. Marhscott SM. Comprehensive evaluation and treatment of recurrent pediatric headache. ***Pediatric Annals.*** 1995; 24(9): 450-7.
5. Maytal JO, et al. The value of brain imaging in children with headache. ***Pediatric.*** 1995; 88(3): 413-6.
6. Behrman ER. ***Nelson textbook of pediatrics.*** 15 Edition W.B. Saunders Company. 1996; 1702-5.
7. Mortimer J. Epidemiology of headache and childhood migraine. ***Dev. Med and Child Neurol.*** 1992; 34: 1095-101.
8. Sillanpaa M. Prevalence of headache at preschool age in an unselected population. ***Cephalgia.*** 1991; 11: 242-59.
9. Fenichel GM. ***Clinical pediatric neurology.*** Third edition. W.B. Saunders company. 1996; 77-90.
10. Report of the quality standards. Subcommittee of the American Academy of Neurology. ***Neurology.*** 1994;44: 1353-4.

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-13]

www.SID.ir